

AERE PERENNIVS

Verslagen en Mededelingen uit het
Medisch-Encyclopaedisch Instituut van de Vrije Universiteit

INHOUD

	pag.
De Nomenclatuur van de Pokziekte (en de syphilis) door C. L. de Jongh	66
Een geslaagde bloedtransfusie in 1851	68
De Eerste "Vrije Universiteit" (1617-19) op de Keizersgracht te Amsterdam door A. A. G. Ham	71
Bibliotheca Thévenotiana Boerhaave's portret in Boston door G. A. L.	77
Schenkeningen	79
Aanwinsten Boekerij	82
Litterae Novae	84

AERE PERENNIUS

Verslagen en Mededelingen
uit het Medisch-Encyclopaedisch Instituut
van de Vrije Universiteit

No. 9

oktober 1972

DE NOMENCLATUUR VAN DE POKZIEKTE

(en de syphilis) *

door

C. L. de Jongh †

Betreffende de nomenclatuur van pokken doet men het beste twee tijdperken te onderscheiden en wel:

A 1900 tot heden

B 1500 tot 1900

A In 1904 is door De Korte een milde vorm van pokken bij inboorlingen van Zuid-Afrika beschreven. Deze vorm draagt de volksnaam: amaas.

In 1911 werd door Ribas een dergelijke milde vorm beschreven, die in Brazilië voorkomt en daar de volksnaam alastrim draagt.

Het virus van variola vera en van alastrim is niet van elkander te onderscheiden.

Het klinisch beloop van alastrim is over het algemeen lichter dan dat van pokken, maar er zijn in Europa epidemieën bekend van lichte variola vera en er komen bij alastrim-epidemieën patienten voor die zeer ernstig ziek zijn.

Alastrim is alleen van pokken te onderscheiden door het sterftecijfer, dat bij alastrim ongeveer = nul is en bij pokken van 3 tot meer dan 50% (gewoonlijk \pm 10%). Belangrijk is dat zowel het virus van variola vera als van alastrim "breeds true" is, dus dat er nog nooit is gebleken, dat variola vera overgaat in alastrim of alastrim in variola vera.

Dit is epidemiologisch van betekenis. Vandaar dat Jorge in 1930

* In mijn papieren vond ik (L.) een fotocopie van een geschreven notitie over de namen, die men in de loop der tijden aan de pokken gegeven heeft. Deze is van de hand van wijlen C.L. de Jongh (1883 - 1960), de bekende Haagse internist en hofarts. Ik weet niet meer hoe ik aan deze fotocopieën ben gekomen. Daar er echter ook de verschillende namen van de syphilis in voorkomen, leek het stuk mij de moeite waard in Aere Perennius op te nemen.

Zie over De Jongh: C.K. van Dommelen, Dr C.J. de Jongh 50 jaar arts. Ned. T. Geneesk. 102 (1958), 2253-4, en het In Memoriam door C.A.H. Waar. Ned. T. Geneesk. 105 (1961) 61-2

heeft voorgesteld voortaan variola vera te noemen: variola major en alastrim: variola minor.

Sindsdien zijn variola major en variola minor de officiële internationale namen. ¹

B Voor iemand die weinig weet van de geschiedenis der geneeskunde levert het hierboven staande geen moeilijkheden op. Maar iemand als Jorge en ook de andere leden van het "Office international d'Hygiène publique" hadden kunnen bedenken, dat de term "variola minor" reeds door de eeuwen heen gebruikt was voor: variola vera. Omstreeks 1500 werden de eerste gevallen van syphilis in Europa beschreven. De pokken waren toen reeds vele eeuwen bekend.

Kort na 1500 ging men syphilis onderscheiden van pokken door de namen:

syphilis	pokken
great-pox	small-pox
grande vérole	petite vérole
grosse vérole	kinderpokkens
variola major (?)	variola minor

Waarom deze namen hun ontstaan hebben te danken is mij niet geheel duidelijk.

Het duidelijkst hierover is Jochmann: Lehrbuch der Infektionskrankheiten. Berlin 1924, blz. 843:

"Im Französischen heisst die Variola petite vérole. Diese Benennung kam erst nach dem Auftreten der Syphilis in Europa um 1494 in Gebrauch und diente zur Unterscheidung des Variola-exanthems von den papulösen und pustulösen Syphiliden, die als grosse Blattern, grosses véroles, bezeichnet wurden."

Hiermede is Cecilia C. Meuler: History of Medicine, Philadelphia 1947, blz. 621, het niet eens:

"Towards the end of the (15th) century we come quite suddenly upon the comparative: la petite vérole and grosse vérole. Why small and large? acuminate pustular type, which, as appears from its synonym: varioloform syphiloderm is practical indistinguishable from the dermal manifestations of variola."

Dit is niet geheel juist.

In het uitstekende boek van Ricketts and Byles: Diagnosis of Small-pox, London 1908, worden enige bladzijden gewijd aan de differentiële diagnose tussen papulaire en venciaire syphiliden en een pokken eruptie. Bij pokken zijn de papels en blaasjes van één grootte, bij syphilis van verschillende grootten. "Many of the papules are beyond the limit of size possible to smallpox."

Op plaat 66 en 116 zijn syphiliden afgebeeld op mooie foto's. Het

¹ Zie: Josephus Jitta. Nota over de verschillende namen waarmede pokken aangeduid worden N.T.v.G. 1930, blz. 4362.

Voor overeenkomsten en verschillen tussen variola major en variola minor, zie: M. de Jong. Alastrim, een ziekte sui generis. Diss. Leiden 1955.

verschil met een pokkeneruptie is zeker niet opvallend. Ik betwijfel dat men reeds kort nadat de syphilis haar intrede in Europa had gedaan syphilis van pokken onderscheidde of grand van grootte van de blaasjes.

Het is natuurlijk denkbaar dat syphilis in 1500 een andere huiduitslag te zien gaf dan in de 20e eeuw en dat de blazen zó groot waren dat men aan de ziekte de naam grosse vérole gaf. Maar die vind ik nergens beschreven.

Het lijkt mij mogelijk - maar ik vind dit nergens bevestigd - dat men in vroegere eeuwen syphilis een zó veel ernstiger ziekte vond dan pokken dat men haar grande vérole noemde. Wel is waar was pokken een levensgevaarlijke ziekte, een gewoon sterftecijfer was 10 - 20% en bij het grote aantal aangetasten moeten de absolute sterftecijfers hoog geweest zijn.

Daartegenover staat dat 80 - 90 % van de patienten genas en deze patienten in hun verdere leven geen schadelijke gevolgen van de ziekte ondervonden afgezien van eventuele pokdaligheid.

Leest men beschrijvingen van de verschijnselen van syphilis in 1500 en later dan blijkt dat die een vreselijke ziekte was die het gehele verdere leven van de patient tot een hel kon maken, nog verergerd door de therapie met kwikdampen om salivatie op te wekken.

In: Campbell: Shakespeare and Medicine, Edinburgh en London, 1959, lees ik op p. 250:

'The effects of the various types of venereal disease were not clearly differentiated, they were all due to the "pox"'

Campbell citeert uit Timon of Athens IV, 3.151-166, waaruit blijkt hoe goed Shakespeare de afschuwelijke verschijnselen van de tertiaire lues kende. Vergeleken hiermee was variola vera "kinderspel".

EEN GESLAAGDE BLOEDTRANSFUSIE

in 1851

In het tijdschrift Het Repertorium^I vindt men onder de rubriek 'Pathologie, Therapie en Geneeskundige Kliniek' de volgende bijdrage:

Transfusio sanguinis met gelukkig gevolg (Journal des Débats, 4 Févr. 1851).

Daar er in den nieuweren tijd zoo weinig gevallen van transfusio sanguinis met gelukkig gevolg bekend worden, achten wij het niet onbelangrijk het volgende voorbeeld daarvan onder de aandacht onzer lezers te brengen.

Na eene moeilijke verlossing kreeg de vrouw van den slagter Mallet Le Lancey, 30 jaren oud, eene zeer sterke metrorrhagie. Doctor Marmonier van Domène (een plaatsje bij Grenoble) werd ontboden, die echter eerst twee uren later bij de zieke kon komen. De toestand was echter in dien tijd zoodanig verergerd, dat de vroedvrouw en vele andere vrouwen, die bij de zieke tegenwoordig waren, haar zonder beweging en zonder kennis ziende, geen oogenblik aan haren spoedigen dood twijfelden. De arts besloot in dit uiterste de transfusio sanguinis te beproeven; onmiddellijk lag hij de regter vena basilica bloot, opende deze en bragt er de canule van een klein spuitje in, met al die voorzorgen welke de kunst vereischt.

Een buurmeisje, Fagnet genaamd, liet zich eene aderlating bewerkstelligen, en eenige oogenblikken later bragt het bloed van deze, der zieke als het ware een nieuw leven aan. De transfusie is zoo gelukkig afgeloopen, dat vrouw Mallet na weinige minuten weder tot hare kennis kwam, en zelfs eenige ligte bewegingen kon maken. De herstelling, van dat oogenblik begonnen, is volmaakt gebleven, de krachten zijn met eene ongeloofelijke snelheid terug gekeerd, zoodat de vrouw nu geheel hersteld is. Hare zwakte maakte de zieke op het oogenblik der operatie zoo ongevoelig, dat zij, behalve eene ligte prikkeling in den arm, niets daarvan heeft bespeurd.

Het gaat dus om een vrouw, die na een bevalling een levensgevaarlijke bloeding kreeg, welke door middel van een transfusie met bloed van een buurmeisje met goed gevolg bestreden werd.

Deze transfusie had plaats ongeveer een halve eeuw voor dat de ontdekking van de bloedgroepen door Landsteiner de weg baande tot een algemene toepassing er van .—

Ongetwijfeld heeft Harvey's ontdekking van de bloedsomloop in 1628 de ontwikkeling van de transfusie bevorderd. De gedachte echter bloed van de ene - jeugdiger - mens op een ander over te brengen vindt men reeds in de mythologie vermeld. Ovidius onder andere kende deze kunst toe aan Medea. Aanwijzingen betreffende het toedienen van bloed van mens op mens gaf in 1566 Cardanus (1505-76), terwijl in dit verband ook de naam genoemd wordt van Magnus Pegelius. De mededeling, dat Paus Innocentius VIII een bloedtransfusie gekregen zou hebben in 1492, waarbij het bloed van drie jongens overgebracht zou zijn in de aderen van de 60-jarige levensgenieter, berust volgens Lindeboom op een onjuiste interpretatie der hierop betrekking hebbende berichten ²

Omstreeks de tweede helft van de zeventiende eeuw hield men zich in verschillende landen bezig met het transfunderen van bloed van mens op mens. In Engeland had in februari 1665 Richard Lower (1631-91) een geslaagde transfusie verricht van dier op dier. Lower stond bekend als een geleerd arts en anatoom, althans naar het oordeel van Thomas Willis (1621-75) wiens assistent hij was. Twee jaar later gaf Lower voor de Royal Society (van welk geleerd genootschap hij intussen lid geworden was) een demonstratie van een bloedtransfusie, waarbij hij bloed van een schaap op een mens overbracht. Volgens Pepys (1632-1703) was de ontvanger "a poor and debauched man". Hij verhaalt in zijn bekende dagboek, dat in de zitting der Royal Society van 30 november 1667 een theoloog werd gedemonstreerd, bij wien een week tevoren, voor de eerste maal in Engeland, een bloedtransfusie met 340 ml bloed was toegepast. Het bloed was afkomstig van een schaap en Pepys, die er in zijn vriendenkring van gehoord had, laat doorschemeren dat, wegens de enigszins opgewonden staat van de man, de keuze op dit dier was gevallen.

Een medewerker van de Schweizerische medizinische Wochenschrift (1942, blz. 172) heeft een meer serieuze bron aangeboord en vertelt, dat men na ampel overleg voor een dienaar der Kerk het bloed van een schaap het meest geschikt had geacht: sanguis ovis symbolicam quandam facultatem habet cum sanguine Christi, quia Christus est agnus Dei (Het bloed van een schaap heeft een zekere symbolische betrekking met het

bloed van Christus, omdat Christus het lam Gods is).³

Aan het werk van Lower waren voorafgegaan experimenten uitgevoerd door Christ. Wren (1632-1723), die eveneens assistent was bij Willis. Daarbij werden infusies uitgevoerd met o. a. het toedienen van wijn en bier in de aderen van een hond. Hier werd dus eigenlijk de basis gelegd voor het intraveneus toedienen van medicamenten. Hiermede samenhangend kan ook vermeld worden de naam van Ritmeester von Wahrendorff, die, om zijn jachthonden op peil te houden, door één zijner jagers wijn vanuit de mond door een kippebeentje in een ader liet spuiten. Dit zou betrekkelijk kort na Harvey's ontdekking van de bloedsomloop hebben plaats gevonden - in 1642.

In Frankrijk werd omstreeks dezelfde tijd een bloedtransfusie verricht door Jean Baptiste Denys (1620-1704) en wel op 15 juni 1667. Dit geschiedde ondanks de negatieve uitspraken van de Medische Faculteit te Parijs, die meende dat het bloed direct in de buizen zou stollen en dat het nieuwe bloed ook de samenstelling van het zieke bloed zou aannemen. Als donor werd een lam gebruikt.

Purmann was in Duitsland de eerste die, evenals Lower, een bloedtransfusie van dier op mens uitvoerde, met een lam als donor. Dit vond plaats in 1668.

In Nederland heeft Reinier de Graaf (1641-73) zich in de tweede helft van de zeventiende eeuw met deze inspuitings proeven bezig gehouden.

Nadat het eerste enthousiasme wat was weggeëbd wegens de talrijke mislukkingen, begon men zich in de 18de eeuw hoofdzakelijk met proeven van infusies met geneesmiddelen bezig te houden. Was het aanvankelijk de directe methode die in zwang was, nu ging men zich geleidelijk bezig houden met de indirecte methode door middel van inspuiten.

Hiermede heeft James Blundell (1790-1877) zich intensief bezig gehouden. Welbeschouwd werd in 1819 hiermede de bloedtransfusie als een belangrijke therapeutische behandelingsmethode ingezet.

Het mislukken van de transfusies met bloed schreef men veelal toe aan het stollen van het bloed. Daarom ging men ertoe over gedefibreerd bloed te gebruiken. Dat de levensreddende werking voornamelijk berust op het aanvullen van de inhoud van het vaatstelsel werd eerst in 1879 duidelijk.

Het feit dat bij de proeven hoofdzakelijk van dierenbloed gebruik werd gemaakt hing waarschijnlijk samen met de omstandigheid dat men onvoldoende personen ter beschikking kon krijgen, die bereid waren zich voor het ongewone experiment te lenen. Dat dierenbloed als zodanig verderfelijk kan zijn voor de mens, werd begrepen door Leonard Landois (1837 - 1902).

Eerst in de 19de eeuw zal duidelijk worden, dat het transfunderen van bloed van mens op mens een zeer ingewikkelde zaak is. Karl Landsteiner (1868 - 1943) te Wenen toonde aan, dat het bloedserum van gezonde mensen in staat is de rode bloedlichaampjes van andere personen

te agglutineren dan wel te haemolyseren. Na de publikatie van deze bevinding kon de bloedtransfusie zich eindelijk ontplooiën tot een zeer waardevolle therapeutische behandeling.

Tenslotte zij er aan herinnerd, dat men in Moskou sinds vele jaren gebruik maakt van lijkenbloed, waaraan geen antistollingsmiddelen worden toegevoegd, doch gewacht wordt op de spontane fibrinolyse - een verschijnsel waarop Boerhaave reeds op zijn colleges de aandacht heeft gevestigd, waarbij hij uitriep: Mira res, tamen certa!

¹ Het Reportorium, 1851, 106/7.

² G.A. Lindeboom. The Story of a Blood Transfusion to a Pope. J. Hist. Med. and All. Sci. IX (1954), 4, 455-9.

³ (Anoniem). Uit de geschiedenis der bloedtransfusie (Bladvulling) Ned. T. Geneesk. 86 (1942), III, 36.

Voorts :

H.R. Hefting. De Geschiedenis van de Bloedtransfusie. Diss. Amsterdam 1942.

Gerhard Fichtner. Vorstellungen über die Wirkung der Bluttransfusion im 17. Jahrhundert. Sudhoffs Archiv, Bd 54 (1970), 20-9.

L. Landois. Die Transfusion des Blutes. Leipzig, 1875.

K. Landsteiner. Über Agglutinationserscheinungen normalen menschlichen Blutes. Wien. klin. Wschr. 14 (1901), 1132.

G.A. Lindeboom. Medische Indrukken uit Rusland. Bohn, Haarlem 1957.

R.H. Major. A History of Medicine I, 1954, 515-20.

M. Neuburger en J. Pagel. Handbuch der Geschichte der Medizin III, 1905, 87 e.v.

Marianne Schorr. Zur Geschichte der Bluttransfusion im 19. Jahrhundert. (Basler Veröffentlichungen zur Geschichte der Medizin und der Biologie, Fasc. VII (1956)), Basel/Stuttgart.

Zie verder voor de geschiedenis van de bloedtransfusie :

D. de Moulin. Some Remarks on the early history of blood transfusion. Archivum Chirurgicum Neerlandicum 10 (1958), 176-83.

De Eerste "VRIJE UNIVERSITEIT" (1617 - 19)

op de Keizersgracht te Amsterdam

door

A. A. G. Ham

Aan het einde van de 16de eeuw waren er in Amsterdam twee latijnse scholen. Er werd onderwijs gegeven in het latijn, grieks, frans en duits.

Het is weinig bekend, dat in het begin van de 17de eeuw een Amsterdams geneesheer een poging heeft gewaagd om een inrichting voor hoger onderwijs te stichten. Die geneesheer was Samuel Coster (1579 - 1665)¹.

¹ niet te verwarren met Maarten Jansz. Coster (ca. 1521 - 94).

Coster werd te Amsterdam geboren als zoon van Adriaen Lenarts Coster en diens tweede vrouw Aertgen Jansdochter. Op 12 mei 1607 liet hij zich aan de Leidse Universiteit inschrijven, eerst aan de faculteit der Letteren, later aan die der geneeskunde. Op 27 april 1610 promoveerde hij tot medicinae doctor.

Op 19 september 1607 huwde hij met Josina Albrechtsdochter van Leuningten uit Naaldwijk. Na zijn promotie keerde hij terug naar Amsterdam en werd hij in 1613 benoemd tot geneesheer aan het St. Pietersgasthuis, en tevens werd hij aangesteld als gevangenisarts.

Alhoewel hij meer dan dertig jaar als arts werkzaam is geweest, is er weinig bekend van zijn medische loopbaan. Meer is hij bekend geworden door zijn literaire activiteiten, die zich voornamelijk afspeelden in de jaren 1612 - 22. Coster was lid van de rederijderskamer "De bloeyende Egelantier", die de zinspreuk: "In liefde bloeyende" voerde, waarin vooral G. A. Brederode, Vondel en later ook P. C. Hooft een grote rol hebben gespeeld. De Gereformeerden hebben dikwijls geageerd tegen de inhoud der opgevoerde toneelstukken, waarin het Calvinisme gehegeld werd. Mede daarom, en door de onderlinge verdeeldheid der leden - men vond Coster te vooruitstrevend en te scherp van tong - verliet hij in 1617 de rederijderskamer. Met hem verlieten onder andere Brederode en de rekenmeester Willem Bartjens deze kamer. Met deze aan hem getrouwen stichtte Coster de zogenaamde "Duytsche of Nederduytsche Academie". Uit de naam bleek al de bedoeling van Coster. Hij wilde hiermee doen uitkomen, dat hij de wetenschappen wilde doceren in de landstaal. Dit in tegenstelling tot de Leidse Universiteit, waar latijn de voertaal was. Ook wilde hij niet, zoals dit in Leiden het geval was, dat de Academie onder de invloed en druk zou staan van de gereformeerde predikanten: het moest een Vrije Universiteit zijn, op humanistische grondslag. Als blazoen koos hij een bijenkorf met het woord "Yver" er in. Om zijn plan te kunnen verwezenlijken, kocht Coster grond aan de Keizersgracht, tussen de Berenstraat en de Runstraat. Op dit terrein liet hij in pandig een houten gebouw zetten, dat dienst moest doen als wetenschappelijke instelling en als schouwburg. Thans ziet men op deze plaats, Keizersgracht 384, een poortje, dat toegang geeft tot het Rooms Catholiek Oude-Armenkantoor, dat in 1772 als zodanig in gebruik genomen is.

Coster's plan was om colleges te laten geven in het Hebreeuws, wiskunde, geschiedenis en de griekse wijsbegeerte, waarbij hij zich in eerste instantie beperkte tot hebreeuws en wis- en zeevaartkunde. Het was een goede gedachte om met deze vakken te beginnen, immers door de theologische twisten tussen Gereformeerden en doopsgezinden, Arminianen en Gomaristen was de belangstelling voor de oertekst van de Bijbel bijzonder groot. Daarnaast werd deze tijd gekenmerkt door ontdekkingsreizen, met als gevolg een uitbreiding van de handelsbetrekkingen met overzeese gebiedsdelen, waardoor het publiek zich ook ging interesseren voor de zeevaartkunde. (Men denke ook aan Ds P. Plancius (1552 - 1622).)

S. S. APOLLO

OVER
De inwydinghe vande Neerlandtsche
ACADEMIA
De BYEKORF.

Gheschiedt door D. S. Coster Amsterdamer.

AMSTERDAM,
By Willem Ianz. inde gulde Sonnewyfer 1617.

De opening van de Academie vond plaats op 23 september 1617. Op sobere wijze werd de inwijding gehouden, met de opvoering van het toneelstuk Apollo (Over de inwydinghe van de Neerlandtsche Academia De Byekorf) van de hand van Suffridus Sixtinus. Na dit werk volgde de opvoering van het Treurspel van de moordt begaen aan Wilhelm bij der gratie Gods Prince van Orangien, van Gijsbert van Hogendorp.

Het moet echter voor Coster niet zo eenvoudig geweest zijn om bekende hoogleraren aan te trekken. Uit de kring der Calvinisten behoefde hij niet op medewerking te rekenen. Van de twee docenten, die Coster aantrok, is lange tijd niets bekend geweest. Uit een korte aantekening van het Kerkeradsprotocol der Gereformeerde Gemeente te Amsterdam zijn de namen bekend geworden¹. Het waren Jan Theunisz en Sybrandt Hansz Cardinael, die beiden het beroep van Coster aannamen.

Jan Theunisz (Johannes Ant(h)onii of Ant(h)onides (1569 - ca 1638),

¹ Zie Wijnman (1932)

werd te Alkmaar geboren uit eenvoudige ouders. Hij kreeg onderwijs op de latijnse school te Alkmaar, terwijl hij tevens lessen in het latijn ontving van Cornelis Drebbel (1572 - 1631). Op 16 februari 1593 liet hij zich aan de Leidse Universiteit inschrijven als "studiosus artium liberalium". Daarbij legde hij zich vooral toe op het latijn, grieks en hebreuws.

Na zijn eerste huwelijk - hij is viermaal getrouwd geweest - in 1599 liet hij zich te Leiden als poorter inschrijven. In 1600 begon hij een drukkerij en boekverkoperszaak, waaraan hij in 1603 een lettergieterij verbond.

Met toestemming van de Curatoren der Leidse Universiteit mocht hij private lessen in het hebreuws geven. In 1604 verhuisde Jan Theunisz naar Amsterdam, om ook hier zijn vak van drukker en boekverkopert uit te oefenen. Door een ontmoeting met de secretaris van de Marokkaanse gezant - die vier maanden bij hem in huis woonde - werd zijn belangstelling gewekt voor de Arabische taal. Zijn zaak deed hij van de hand, om zich geheel aan de studie van het arabisch te wijden. Na enige tijd meende hij, dat hij deze taal wel zo goed beheerste, dat hij pogingen deed om een hoogleraarschap in het Arabisch te Leiden te verwerven. Nadat hij enige proeven van vertalingen voorlegde aan de Staten van Holland, waarbij hij tevens deze wens te kennen gaf, werd hij op 3 maart 1612 benoemd tot lector Arabisch aan de Leidse Universiteit op een wedde van f150 per jaar. Dit lectoraat duurde echter maar tot februari 1613, toen er een hoogleraar Arabisch benoemd werd: Thomas Espenius.

Hierna zien we Jan Theunisz als waard en brandewijnverkoper van het huis "De Os in de Bruyloft" in de Oude Brugsteeg te Amsterdam, in welk huis men onder andere waterwerken kon bewonderen, alsmede muziekuitvoeringen kon horen, waardoor het een grote bekendheid kreeg. Tevens diende het als plaats van samenkomst voor de Doopsgezinden, alwaar er dan gediscussieerd werd over de juiste vertaling van verschillende bijbelteksten. Hiervan moet ook Coster gehoord hebben, hetgeen mogelijk de reden geweest kan zijn, dat deze hem gevraagd heeft voor het doceren van het hebreuws aan de Duytsche Academie.

De tweede hoogleraar Sybrandt Hansz Cardinael (1587 - 1647) was geboortig uit Harlingen. Hij was eveneens Doopsgezind. In Friesland oefende hij eerst het beroep van landmeter uit. Er zijn nog kaarten van hem bekend, waaruit zijn kennis der cartografie zou blijken.

In 1605 kwam Cardinael naar Amsterdam, alwaar hij in 1607 huwde. Hij vestigde zich als onderwijzer. Zijn naam kreeg spoedig bekendheid door zijn publikaties over geometrie en astronomie en door zijn schoolboeken over de rekenkunde, welke vele malen herdrukt werden. Vondel maakte een gedicht op hem met de titel: Lijfwacht voor Meester Sybrand Hanssen Cardinael den Vrieschen Euklides. En de dichter

Dirck Pietersz Pers sprak van hem in een gedicht, als een kunstenaar in "Wis- en Rekening".

In 1617 werd Cardinael benoemd tot professor in de wiskunde aan Coster's Academie. Zijn colleges werden door zeer velen bezocht. In de winter van 1617-'18 zouden dit er in totaal meer dan tweeduizend geweest zijn !

Evenwel heeft het onderwijs aan de academie maar kort geduurd. De gereformeerde predikanten oefenden druk uit op de stedelijke overheid om tot sluiting van de instelling te geraken. In het midden van 1618 werden waarschijnlijk de colleges gestaakt. Toch gaf Coster het nog niet op. In augustus 1618 vatte hij het plan op, om lessen te geven, behalve in de wis- en sterrekunde, ook in de geschiedenis, geneeskunde, griekse wijsbegeerte en rechtswetenschappen. Of hier werkelijk hoogleraren voor werden aangetrokken is niet met zekerheid te zeggen; waarschijnlijk gaf Coster zelf colleges in de geneeskunde. Echter werd er in maart 1619 door geneesheren en juristen tegen deze wetenschappelijke voorlezingen geprotesteerd. Coster zag nu in, dat het hem onmogelijk was geworden deze universiteit voort te zetten. Op 1 augustus 1619 werd een door Coster geschreven stukje opgevoerd, getiteld: Duytsche Academie. De Muzen traden hier zwijgend op. De Academie zegt:

"t was onghelerde nijt.

*"Die 't speet, dat hier oock soud' de wetenschap haar vlijt
aanwenden, om uit liefd' de burgerij te stichten,*

En met de fackel van de duytsche taal toe te lichten".

Hiermede was een einde gekomen aan de wetenschappelijke activiteiten van de academie. Cardinael werd weer onderwijzer, Theunisz ging weer naar de herberg. En Coster trok zich in 1623 ook uit de tooneelwereld terug, om zich geheel aan zijn medische praktijk te wijden.

In 1630 werd Coster door de Admiraliteit benoemd tot examiner van de scheepschirurgijns, tegen een wedde van f 300, - per jaar, welk bedrag later verhoogd werd tot f 400, -. De chirurgijns mochten geen dienst doen op de Amsterdamse oorlogsschepen, als zij niet tevoren door Coster waren geëxamineerd. Tevens werd aan Coster de zorg opgedragen voor de zieken en gewonden, die tengevolge van de oorlogshandelingen opgenomen werden in het St. Pietersgasthuis.

In 1643, bij Coster's 30-jarig ambtsjubileum, schilderde Joachim von Sandrart (1606-88) een portret van hem, bij welke gelegenheid Vondel dichtte:

*"Den Aesculaap, die stout den doot het hoofd durft biën
tot datze gasthuis ruimt, beschimpt van soo veel zieken".*

Dat hij algemeen als arts geacht en gewaardeerd werd, kan ook blijken uit een ander gedicht van Vondel, ter gelegenheid van Coster's emeritaat in 1663 - hij was toen 84 jaar. :

*“Befaaemde Koster, out en wonderlyck ervaeren
Die 't gasthuis trouw bediende een ry van vyftigh jaeren
Schonk eindelyck zijn beeldt, geschildert van Sandrart,
Sint Pietersgasthuis uit een toegeneghen hart.
Heeft Godt dien Hippokraet tot 's levens stut gegeven,
Men eere uit dankbaerheit hem noch, als in sijn leven”.*

Samenvattend zou men kunnen zeggen, dat door het toedoen van Samuel Coster de Amsterdamse overheid er zich van bewust geworden was, dat er een grote behoefte bestond aan academisch onderwijs. De regenten van Amsterdam werden zowel door scholieren als door de burgers herhaaldelijk verzocht, om ter stede een Illustre School te stichten. Alhoewel de Senaat van de Leidse Universiteit zich tegen de Amsterdamse plannen verzette - beducht voor eventuele niet-gereformeerde invloeden hiervan - werd in 1632 toch de Illustre School te Amsterdam opgericht.

Ook deze wetenschappelijke voorloper der universiteit begon, evenals Coster's Academie, met twee hoogleraren, namelijk Barlaeus en Vossius.

Literatuur :

Ailly, A.E. d' (ed.) Zeven eeuwen Amsterdam, II, z.j. Daarin het artikel van de hand van H.F. Wijnman. Coster's Duitsche Academie, p. 453-8.

———— (1963). Historische Gids van Amsterdam, bewerkt door H.F. Wijnman, Allert de Lange, Amsterdam.

Busken Huet, C. (z.j.) Het Land van Rembrandt, I en II, Spectrum Utrecht-Antwerpen, 7de druk.

Buitenrust Hettema, F. (1911). Coster's eerste nederduytsche Academie, De Gids, 452-89.

Hammes, Th. (1950). Dr Samuel Coster en zijn betekenis voor de cultuurgeschiedenis van Amsterdam, de Bussy, Amsterdam.

Leuftink, A.E. (1952). De geneeskunde bij 's lands oorlogsvloot in de 17e eeuw. Dissertatie Groningen, van Gorcum Assen, 45-7.

Meyer, W. (1916). De Rozekruisers of de Vrijdenkers der 17e eeuw. Bohn, Haarlem, p. 69-70.

Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek, 6, 351-5 ; 8, 253-5 en 9, 1117-22.

Sixtinus, Suffridus (1617). Apollo over de inwydinghe van de Neerlandtsche Academia de Byekorf, heruitgave Stadsdrukkerij Amsterdam, 1946.

Wagenaar, Jan. Amsterdam, in zyne opkomst..... etc, Amsterdam 1756, fotostatische herdruk 1971, Repro Holland, Alphen a/d Rijn en Buijten en Schipperheijn, Amsterdam, deel II, 391 e.v.

Wijnman, H.F. (1932). Coster's Academie als voorloopster van het Amsterdamsche Athenaeum. Nieuwe Rotterdammer Courant, Avondblad E, 10 augustus.

———— (1959). Uit de kring van Rembrandt en Vondel. N-H Uitg. Mij, Amsterdam.

BIBLIOTHECA THÉVENOTIANA

De geleerde maecenas van Jan Swammerdam (1637-80), Melchisedec Thévenot (1620-92) bezat zelf meer boeken dan die in de Koninklijke Bibliotheek van Lodewijk XIV, toen hij in 1684 daarvan de leiding kreeg.

Na zijn dood is er een catalogus van zijn boekerij in het licht gezonden, de Bibliotheca Thevenotiana, 249 pp, Lut. Parisiorum, 1694. Het is geen verkoopcatalogus.

Het ligt voor de hand, dat dit werkje niet in onze Universiteitsbibliotheeken aanwezig is. Gelukkig heeft de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag een "Centrale Catalogus", welke in gevallen, waarin men een zeldzaam boek zoekt, uitnemende diensten kan bewijzen. Men dient de schrijver en titel van het werk op te geven, alsmede het jaar van uitgave. De "Centrale Catalogus" geeft op schriftelijk verzoek dan snel op of, en zo ja in welke openbare bibliotheek in Nederland het boek aanwezig is. Er zijn 516 bibliotheken aangesloten.

Toen ik de Bibliotheca Thévenotiana zocht, bleek zich een exemplaar te bevinden in een bibliotheek, waaraan ik zelf niet gedacht had, nl. die van de "Vereeniging ter Bevordering van de Belangen des Boekhandels", Nieuwe Prinsengracht 57, te Amsterdam. Het is wellicht goed in voorkomende gevallen ook aan het bestaan van die boekerij te denken.

De volledige titel van het door mij gezochte werkje luidt: Bibliotheca Thevenotiana sive Catalogus impressorum et manuscip-torum Librorum Bibliothecae viri clarissimi D. Melchisedecis Thevenot apud Florentinum & Petrum Delaulne, Lutetiae Parisiorum.

Thévenot bleek ook een flinke verzameling manuscripten te hebben, waaronder die van oude Hollandse reisbeschrijvingen in het Verre Oosten. Hij kende zelf Nederlands. Swammerdam schreef zijn brieven aan hem veelal in zijn moedertaal, en Thévenot moet ook boeken uit het Nederlands in het Frans vertaald hebben. Dit deelt althans R. Sinia mede in zijn boek: Jan Swammerdam in de lijst van zijn tijd, Dissertatie Leiden, 1870. Sinia noemt in dit verband onder andere: "Relation ou journal du voyage de Bontekoe aux Indes orientales" en "Voyage d'Abel Tasman" (p. 24).

Bij een vluchtig onderzoek heb ik die vertalingen evenwel nog niet kunnen vinden.

G. A. L.

BOERHAAVES PORTRET IN BOSTON

Bij de officiële opening van de Pieter van Foreestkliniek, welke op 10 juli 1962 plaats vond en geschiedde door de toenmalige president-directeur van de Vereniging voor Hoger Onderwijs op Gereformeerde

Grondslag, Mr J. Algera (door het aan de aarde toevertrouwen van een zaadje van de boom van Hippocrates op het Griekse eiland Kos), werd mij door het gezamenlijke personeel een kostelijk en kostbaar geschilderd portret van Pieter van Foreest (1522-97) aangeboden, dat vervaardigd was naar een schilderij, dat zich in de kelders van het Rijksmuseum te Amsterdam bevindt.

Dit heuglijke feit is voor mij aanleiding geweest Mr Wenckebach te verzoeken een copie te maken van het mooie portret, dat Aert de Gelder (1645-1727) omstreeks 1729 in een Rembrandtiaanse stijl van Boerhaave gemaakt heeft toen hij van een zware ziekte herstellende was. Tegelijkertijd heeft De Gelder toen de familie Boerhaave, dat wil zeggen Boerhaave met zijn echtgenote, Maria Drolenvaux (1685-1746) en hun enig (overgebleven) kind Joanna Maria (1712-91), die in 1741 de graaf de Thoms (1696-1746) heeft gehuwd, op een groot schilderij in beeld gebracht, dat lange tijd in het Rijksmuseum te Amsterdam in bruikleen heeft gehangen en tenslotte op een verkoping van Sotheby te Londen in 1960 voor de somma van f 160.000, - in blijvend bezit is verkregen.

Bij een bezoek van Dr L. E. Hawes en zijn echtgenote aan mij (dat ten doel had mij uit te nodigen voor een voordracht voor de beheerders van medische bibliotheken (The Francis A. Countway Library of Medicine) die tweemaal 's jaars te Boston vergaderen) was eerst genoemde zo zeer onder de indruk van het in mijn spreekkamer hangende schilderij, dat hij de wens te kennen gaf een dergelijke copie van De Gelders schilderij te willen verkrijgen ter plaatsing in bovengenoemde bibliotheek.

Deze thans grandioos gehuisveste boekerij draagt de naam van een zeer verdienstelijk medicus uit de hoofdstad van "Nieuw-Engeland". Mij werd verhaald, dat de twee hooggeplaatste functionarissen zich enige maanden na het overlijden van Frank Countway naar het huis van diens zuster begaven, teneinde een dotatie te bekomen. De heren moesten, na gescheld te hebben, lang wachten alvorens de deur werd geopend en kregen daarna een, naar hun indruk, gereserveerde ontvangst. De volgende dag echter ontvingen ze een cheque van een miljoen dollar !

Welnu, voor die bibliotheek heeft Wenckebach een copie van De Gelders portret van Boerhaave, zoals dat in het Mauritshuis te Den Haag te bezichtigen valt, vervaardigd. De wederwaardigheden, die hij ontvond toen hij met het grote opgerolde doek zich per vliegtuig naar New-York begaf - een reis waarop hij het nog bij zich kon houden - en vervolgens naar Boston (toen hij het met een bezorgd hart moest afstaan om opgeborgen te worden in de bagage-ruimte, maar het, vlak voor de landing, in onberispelijke staat weer terug ontving), kan ik hier slechts aanduiden.

In elk geval - het fraaie schilderij, Boerhaaves beeltenis, is er gekomen !

Dr Hawes schreef me:

"There it rested, high on an easel, in the corner of the room directly opposite the speaker's podium. It looked well in a bright but oblique light. People liked it and many have commented on it as a portrait and also on your prowess in copying it."

G.A.L.

SCHENKINGEN

Door vriendelijke bemiddeling van Mej. J. Coops te Zeist heeft het Instituut een aantal boeken en dictaten, afkomstig uit de nalatenschap van wijlen Drs H. Blanken, mogen ontvangen in het begin van dit jaar.

Drs H. Blanken Joh. zn. (1867-1958) vestigde zich in 1896 te Waddinxveen. Toen hij, aan malaria lijdende, een longontsteking kreeg, adviseerde Prof. Pel hem om naar een droge streek te verhuizen. Zodoende werd hij in 1912 benoemd tot Geneesheer-directeur van het Sanatorium "Sonnevanck" te Hilversum, hetgeen hij tot 1929 bleef. Daarna vestigde hij zich te Zeist, waar hij nog ruim 30 jaar heeft geleefd.

De schenking omvat :

- Abrahams, E. J. (ed.) De Kwakzalversmiddelen, hunne inhoud en de gevaren die bij het gebruik dreigen. Amsterdam 1916. 137 + XVII pp.
- Artsenboekje 1934. Uitgegeven door de Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst. Ellermans, Harms & Co., Amsterdam, 327 pp., 2 ill.
- Barger, G. J., H. Franssen, J. Teves Tzn (1902). Onze Kranken. Drie Verhandelingen aangaande de historie, de verplichting en de practijk der ziekenverpleging. Kok, Kampen, 57 pp.
- Catalogus van de Bibliotheek van de Chr. Ver. van Natuur- en Geneeskundigen in Nederland. z. j. 12 pp., 212 nrs. Kleywegt, Loosduinen.
- Compton Burnett, J. (1896). Vijftig redenen waarom ik Homoepaat geworden ben. (naar het Engels.) Zwolle, 55 pp.
- Gils, J. B. F. van (ed.) (1928). Gedenkboek uitgegeven ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Nederlandsche Centrale Vereeniging tot bestrijding der tuberculose. 's-Gravenhage, 181 pp., portr. en ill.
- Leiden, J. (z. j.). De beteekenis van nerveuse en psychische invloeden voor het ontstaan en het verloop van inwendige ziekten. 43 pp.
- Koch's Mitteilungen für Ärzte. Jubiläum-ausgabe 1886-1936 (inhoudende 44 artikelen van de hand van verschillende schrijvers), 288 pp., ill.
- Kornig, Th. G. (1890). Die Hygiëne der Keuschheit. 56 pp.

- Dornblüth, O. Hygiëne der geistigen Arbeit. 58 pp.
 Cleven, K. Die Verjüngungs-Kur. 55 pp.
 (deze drie in één band), Berlin.
- Kouwer, B. J. (1904). Prof. Hector Treub en het Nieuw-Malthusianisme. Kampen, 2e druk, 16 pp.
- Kreuzwendedich von dem Borne, Jhr G. A. (1941). Over vitaminen, Hypovitaminosen en Avitaminosen. Inaugurele oratie Groningen. J. B. Wolters, Groningen/Batavia. 30 pp.
- Langen, C. D. de (1938). Bezinning bij de snelle ontwikkeling der geneeskunde. Inaugurele oratie Utrecht. Oosthoek, Utrecht. 31 pp.
- Korteweg, P. C. (1925). Over kwikbehandeling van malaria. In: Mededeelingen van het Rijks-Instituut voor pharmaco-the-rapeutisch onderzoek, 7-11.
- Middendorp, H. W. (1893). Tuberkelbacillen bestaan niet. Verdere bijdragen tot de Dwaalleer van Prof. Dr R. Koch in zake de oorzaak der tuberculose en tot de onwaarde van diens geneesmiddel. IIde Open Brief aan den Heer Dr. M. Straub, Officier van Gezondheid.
- Nijhoff, G. C. (1898). De huisdokter als vrouwenarts. Inaugurele oratie Groningen. Bohn, Haarlem, 32 pp.
- Oefele, Felix Freiherr von (1899). Over het gebruik van Kruiden en Dranken ter Voorkoming van Zwangerschap. Een ethnographisch-historische studie. (Vertaald door J. Rutgers.) Van Hengel, Rotterdam. 127 pp.
- Peypers, H. F. A. (1895). Lues medii aevi. Dissertatie Amsterdam. Amsterdam, XXI + 106 pp.
- Poll, C. N. van de (1896). Ter Herinnering aan Prof. G. H. van der Meij Jr. Overdruk uit Ned. T. Verlosk. en Gynaecol. 7, 1-24, portr.
- Statuten en Huishoudelijk Reglement van de Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst (1931). Tevens hierin de Statuten van 1926 opgenomen.
- Frank, O. (1901). Compte rendu sur la Stérilisation d'eau à usage domestique, d'après le Système du Baron Tindal, d'Amsterdam. 12 pp.
- Vaccine-Vereering! Met een brief van Jhr. Mr. A. F. de Savornin Lohman. Uitgegeven door den Anti-Vaccinedwangbond. Blommendaal, 's-Gravenhage. 95 pp. en 2 tabellen.
- Voorts: + 70 College-dictaten van o. m. Prof. B. J. Stokvis, C. H. Kuhn, M. Straub, G. H. van der Meij en M. Weber.

Manuscripten

College-dictaten van Drs H. Blanken Joh. zn, arts :

Physiologische Scheikunde	1890-91
Histologie en Microscopie (Prof. van Rees)	1890
Organische Chemie (2) (Prof. Gunning en Van 't Hoff)	1887-89
Physica: Electriciteit (Prof. van der Waals)	1889
Anorganische Chemie (Prof. van 't Hoff)	1888
Algemeene Physiologie (3)	1891-92
Zoölogie (3) (Prof. Max Weber)	1889-90
Dierkunde (Dr Kerbert)	1888-89
Anatomia comparata I (2) (Prof. Max Weber)	1889-90
Specifieke Pathologie en Therapie (Prof. H. Hertz)	
Algemeene Physiologie (5) (Prof. Place)	
Prop. medische kliniek (Prof. B. J. Stokvis)	1892
Algem. Pathologie (3) (Prof. Stokvis)	
Pathol. Anatomie (4) (Prof. C. H. Kuhn)	1894
Pathol. Anatomische Demonstraties (Prof. Kuhn)	
Medicina Forensis (Prof. Kuhn)	1893
Pharmakognosie (Prof. C. A. J. A. Oudeman)	1890
Excerpt Pharmakodynamie	
Pharmakodynamie (2) (Prof. Stokvis)	1892
Excerpten Strümpell (12)	
Ophthalmologie (Prof. Straub)	1895
Theoretische Obstetrie (2) (Prof. G. H. van der Meij)	1893
Dermatologie (Prof. van Haren Noman)	

Voorts kleinere dictaten over:

Eerste hulp bij ongelukken

Hygiëne (3)

Algemene Pathologie

Lezing voor een vergadering te Leiden met als onderwerp:

De Ziekenverpleging in de provincie in verhouding tot de diaconie (in twee schriften).

Manuscripten

Kleine college-dictaten van de hand van Drs Blanken. Deze bevatten aantekeningen van verschillende colleges:

Chemische diagnostiek	(Prof. B. J. Stokvis)	1893
Chirurgie	(Prof. Rotgans)	1893
Micribiologie	(Prof. Forster)	1892
Urgente en kleine chirurgie (4)	(Prof. Korteweg)	1893
Sectie-cursus	(Prof. Kuhn)	
Ziektebeelden		

Anamneses

Toucheercursus

Ophthalmologie (Prof. Straub)

Hoewel niet alles evenveel historische waarde bezit, beschouwen wij deze schenking als een belangrijke aanwinst.

Wij hopen later nog op enkele van deze werken terug te komen.

AANWINSTEN BOEKERIJ (1 maart - 1 juni 1972)

Probst, Irmgard (1971). Die Balneologie des 16. Jahrhunderts im Spiegel der deutschen Badeschriften. 125 pp., ill. Münstersche Beiträge zur Geschichte und Theorie der Medizin, nr 4, Münster.

Sarabia, Nydia (1971). Dr Manuel Sanchez Silveira. 349 pp. portr., ill. La Habana. (Portugees).

Caballero, Léon Luis F. (1971). Dr Francisco Etchegoyen y Montane. Padre de la Veterinaria Cubana. 1870-1951. 137 pp., portr., ill. 137 pp. La Habana. (Portugees).

López Y Carvajal, L. y Elisa (1971). Dr Enrique Lopez Veitia. 213 pp., portr., ill. La Habana. (Portugees).

Clarke, Edwin (ed.) (1971). Modern methods in the History of Medicine. XIV + 389 pp., ill. Athlone Press of the University of London.

Gulik, E. van en H. D. L. Vervliet (1965). Een gedenksteen voor Plantijn en van Raphelingen te Leiden. Waarin opgenomen de Catalogus Librorum residorum Tabernae Raphelanganianae (1619). 44 + 86 pp. Brill, Leiden.

Journal ofte gedenckwaerdige Beschrijvinghe van de Oost-Indische Reijse van Willem Ysbrantsz. Bontekoe (1646). 150 pp., ill. Heruitgave Oosthoek, Utrecht 1915.

Green, R. (ed.). (1971). Sick Doctors, 244 pp. Heineman, Engeland.

Poynter, N. (1971). Medicine and Man. 195 pp. C. A. Watts & Co, London.

Talbott, John H. (1970). A Biographical History of Medicine. Excerpts and Essays on the Men and Their Work, 1211 pp., portr. Grune & Stratton, New York - London.

Galenus. De usu partium libri XVII; ad codicum fidem recensuit G. Helmreich; 2 delen., Deel I: Libri I-VIII, 496 pp. Deel II: Libri IX-XVII, 484 pp. Reprografische herdruk van de uitgave Leipzig 1907. Hakkert, Amsterdam 1968.

- Dewhurst, K. (ed.). (1970). Oxford Medicine. Essays on the Evolution of the Oxford Clinical School to commemorate the Bicentenary of the Radcliffe Infirmary 1770-1970. 212 pp.: Sandford Publications, Oxford.
- Grote, L.R. (ed.). (1923-1924). Die Medizin der Gegenwart in Selbstdarstellungen. Deel I en 3. Betreft: E. Hoche, H. Kümmell, F. Marchand, F. Martius, W. Roux, R. Wiedersheim en J. C. Hemmeter, A. Korányi, A. Lorenz, E. Payr, K. Petrán, L. Rehn, N. Ph. Tendeloo. Meiner, Leipzig.
- Meij- de Leur, A. P. M. van der (1971). Van Olie en Wijn. Geschiedenis van verpleegkunde, geneeskunde en sociale zorg. 253 pp. portr., ill. Agon Elsevier, Amsterdam-Brussel.
- Hippocratis coi aphorismi Johannes Heurnii. Lugd. Bat., 1627.
- Kostelijk, P.J. (1971). Dr Johann Georg Mezger 1838-1909 en zijn tijd. X + 102 pp., portret en ill. Universitaire Pers, Leiden.
- Choulant, J. L. (1822). Tafeln zur Geschichte der Medizin, VI + 54 pp., Reprografische herdruk, Georg Olms, Hildesheim-New York, 1971.
- Choulant, L. (1842). Bibliotheca medico-historica, X + 269 pp., Photomechanische herdruk van uitgave Leipzig, Georg Olms, Hildesheim 1960.
- Temkin, O. (1971). The falling sickness. XV + 467 pp., 6 ill. 2de herziene druk. Joh's Hopkins Press, Baltimore.
- Guerra, Francisco (1971). The Pre-Columbian Mind, VIII + 335 pp., 40 ill. Seminar Press, London - New York.
- Wüstenfeld, Ferd. (1840). Geschichte der Arabischen Ärzte und Naturforscher 167 pp., Reprografische herdruk van uitgave Göttingen, G. Olms, Hildesheim, 1963.
- Hoffmann, Friedrich (1695, 1971). Fundamenta medicinae. Translated and introduced by Lester S. King, XXVI + 142 pp, 1 ill., McDonald, London. Amer. Elsevier Inc., New York.
- Doerr, W. (1971). Wandlungen der Krankheitsforschung, 38 pp. Overdruk van: Sitzungsberichte der Heidelberger Akad. Wissensch. Mathem. naturwissenschaftl. Klasse, 6de aflevering, p. 145-78. Springer Verlag, Berlin - Heidelberg, New York.
- Sideras, A. (1971). Textkritische Beiträge zur Schrift des Rufus von Ephesos De renum et vesicae morbis., 56 pp. Akad. der

Wissenschaften u. des Literatur, Mainz. Steiner Verlag,
Wiesbaden.

- Gabriel, Astrik L. (1969). Garlandia. Studies in the History of the Mediaeval University. 287 pp., 40 ill. Josef Knecht, Frankfurt A. Main.
- Verdam, J. en C.H. Ebbinge (1932). Middelnederlandsch Handwoordenboek. Herdruk van 1911, 811 pp., Martinus Nijhoff, Den Haag.
- Ten geschenke ontvangen van de heer F. Scholte, Amsterdam:
- Zeehuisen. H. (z.j.). Formularum Medicamentorum Neerlandicum en Dr D. J. Coster's Giften en Toedieningsvormen (in 1 band)., 4de druk, 48 + VIII + 128 pp. Scheltema en Holkema, Amsterdam.
- Liek, Erwin (1927). Der Arzt und seine Sendung. 5de druk, 182 pp. Lehmanns Verlag, München.
- Kuszmaul, Adolf (1919). Jugenderinnerungen eines alten Arztes, 10de druk, 496 pp. portret. Adolf Bonz & Comp., Stuttgart.

LITTERAE NOVAE.

- Beumer, H. M. (1972). De promotie van Antonius Mathijsen in 1837. Ned. Milit. Geneesk. T., 25, 98-100
- Houtzager, H. L. (1972). Medische boeken uit de bibliotheek van Daniel van der Meulen. Spiegel Historiae, 7, 422-8.
- Lindeboom, G. A. (1972). De dagelijkse kost in het Staten-College te Leiden (1731). Voeding, 33, 264-8.
- (1972). Mensen om Boerhaave I. Geneesk. Gids, 3, 51-3.
II. Burcher de Volder. Geneesk. Gids, 3, 100-2
III. Charles Drélincourt. Geneesk. Gids, 3, 144-6.
IV. Anton Nuck. Geneesk. Gids, 3, 192-4.
V. Archibald Pitcairne. Geneesk. Gids, 3, 236-8.
- (1972). In de ochtendschemering van de moderne fysiologie: Henricus Regius' Physiologia (1641) - en een eigentijds oordeel daarover. Ned. T. Geneesk., 116, 1124-9, portr., ill.
- (1972). Moeilijkheden met oude en nieuwe spelling in 1701. Ned. T. Geneesk., 116, 1145.
- (met medewerking van N. Th. de Bruijne) (1972). De benoeming van een hoogleraar in de heelkunde (J. A. Korteweg) aan de

Universiteit van Amsterdam in 1889. Ned. T. Geneesk., 116, 1137-44, portr., 3 ill.

Moulin, D. de (1972). Boekaniers, chirurgijns en de "Piraten-onderlinge van 1667". Organorama, 9, 15-21, ill.

——— (1972). Stephen Hales 1677-1761. Hart Bulletin, 3, 63-4, portr.

Prakken, J.R. (1972). Het tuberculine-drama van 1890-1891. Ned. T. Geneesk., 116, 1131-7.

Postma, J.U. (1972). Leed Pejeron aan een paralyse van Erb-Duchenne? Ned. T. Geneesk., 116, 1129-31.

Vos, T.A. (1972), Arts en wereld in vroeger tijden. 1. Over kerken, kloosters en scholen. 2. Over Universiteiten. Arts en Wereld, 5, 11-21; 13-25.

REINIER DE GRAAF HERDENKING te DELFT

Op 17 augustus 1973 zal het 300 jaar geleden zijn dat Reinier de Graaf (1641-73) voor goed de ogen sloot. De Graaf heeft zich, gelijk bekend, een blijvende plaats verworven in de geschiedenis der geneeskunde door zijn onderzoek van het pancreassap, verkregen door het aanleggen van een fistel bij een hond, en door zijn onderzoek van de vrouwelijke geslachtsorganen (Graafse follikel).

In verband daarmee is een officiële herdenking voorgenomen te Delft op zaterdag 11 augustus 1973, bij welke gelegenheid Prof. Dr G.A. Lindeboom een herdenkingsrede zal uitspreken, en door een vooraanstaand persoon een borstbeeld van De Graaf zal worden onthuld.

Voorafgaand aan deze herdenking zal te Delft een internationaal symposium worden georganiseerd van enige dagen, gewijd aan de Graafse follikel.

In het Herdenkings Comité hebben zitting de voorzitters van GeWiNa en de Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst, de Nederlandse Vereniging voor Obstetrie en Gynaecologie, De Nederlandse Vereniging voor Fysiologie en de Nederlandse Vereniging voor Endocrinologie.

Bijdragen voor het op te richten gedenkteken kunnen worden overgemaakt op :

AMRO BANK Delft, t.g.v.rek.no. 44.20.64.403
van Dr H.L. Houtzager, Delft (met vermelding)
"Herdenking Reinier de Graaf".
Postgiro. der bank : 2647.

